

Inkomenspolitiek

Mensen die nog over inkomensbeleid praten begrijpen er niets van. Het gaat in de nieuwe zakelijkheid over groei en – nou vooruit – werkgelegenheid, maar in geen geval over zoiets laakbaars als een inkomensbeleid, want dat heeft ons de das om gedaan toen de verbeelding aan de macht was. We móeten ons niets verbeelden. Bovendien weten we al wat we willen weten: de arbeiders moeten matigen, de uitkeringen zijn nog steeds te hoog en de minima moeten niet zeuren. Zulke dingen hoor ik wel eens. Misschien ga ik met de verkeerde mensen om; dit stemmingsbeeld bevat meer bigotterie dan ik in een bladzijde kan wegwerken. Toch maar eens proberen.

Om bij de loonmatiging te beginnen: die is, onder de omstandigheden, wederom wenselijk, ja. De gulden is al weer te duur, gemeten naar wat er nodig is om onze export concurrerend te houden. Eerst kwam dat omdat we de aardgasbaten in de lopende sfeer hadden laten komen en het betalingsbalansoverschot in onvoldoende mate hadden omgezet in kapitaalexport. Daardoor apprecieerde de gulden in de jaren zeventig en trad een verdringing op van het traditionele exportpakket. Die rekening is vereffend door de vakbeweging, met een opzienbarende loonmatiging die de loonkosten in recente jaren in totaal zo'n twintig procent deed achterblijven bij die in het concurrerende buitenland. Nu de opwaartse druk van het gas op de wisselkoers is weggevallen gaat het wéér mis, deze keer omdat onze concurrentiepositie wordt vervalst door een wegzakkende dollar, die te langen leste bezwijkt onder het fiscale en budgettaire wanbeleid van de Verenigde Staten. Opnieuw krijgt de vakbeweging de rekening gepresenteerd voor iets wat niet haar verantwoordelijkheid is. Onder deze omstandigheden, zei ik al, zal die loonmatiging er toch maar weer moeten komen. Maar niet met de vanzelfsprekendheid die sommigen verwachten, en wel op basis van een gedeelde verantwoordelijkheid en gedeelde offers (WIR weg?) in het komende tripartite overleg.

Ook voor het antwoord op de vraag of de uitkeringen 'te hoog' zijn is het goed om enige afstand te nemen van de bittertafel. Ze zijn inderdaad vervelend hoog voor zover de bijbehorende premies de arbeidskosten verhogen, en daarmee de vraag naar arbeid afremmen. Het is begrijpelijk dat de werkgevers pleiten voor een verkleining van dit bruto-nettotraject. Zo'n beperking hoeft evenwel niet noodzakelijk gevonden te worden in een verlaging van de uitkeringen. Voor de econome als geheel is een andere lastenverdeling wellicht een betere oplossing, bij

D.J. Wolfson

voorbeeld een vervanging van de WIR-premie door een bijdrage in de werkgeverslasten; dan subsidiëren we arbeid in plaats van kapitaal, en dat is in de huidige werkgelegenheidssituatie heel wat zinvoller.

Bepaald merkwaardig is de discussie over de aanbodzijde van de arbeidsmarkt. Het aanbod van arbeid zou noodzakelijkerwijs sterk geremd worden door een hoge (marginale) belasting- en premiedruk. Erger nog, een hoog uitkeringspeil zou herintreding van werklozen in de weg staan. Een dergelijke klakkeloze toepassing van de micro-economie van de vrijetijdskeuze ziet de sociale werkelijkheid over het hoofd: bij onvrijwillige werkloosheid wordt vrije tijd veelal als een inferieur goed ervaren. Als je werk wilt, als je er van baalt om buiten de maatschappij te staan, dan doet de hoogte van de uitkering er weinig of niets meer toe. En die Dordrechtse autosleutelaars dan, waar Albeda twee weken geleden over rapporteerde op deze pagina? Inderdaad, er zijn verschillende gedragsreacties mogelijk. In zijn algemeenheid is slechts aannemelijk te maken dat die reacties in belangrijke mate zullen afhangen van de scholingsgraad en van de duur van de werkloosheid. Ook dan kunnen zij binnen vergelijkbare sociale groepen nog sterk verschillen. Dit voert mij tot de voorzichtige conclusie dat volumebeleid (scholing, beschikbaarheid van arbeidsplaatsen, uitkeringscriteria) waarschijnlijk doeltreffender is om de werkloosheid terug te dringen dan prijsbeleid (gemanipuleer van de uitkeringshoogte).

Blijft nog de opvatting dat de minima niet moeten 'zeuren' (zolang er nog niemand kattevoer eet). Daarover kan ik mij zo kwaad maken dat ik deze alinea beter kan overslaan. Dringt het dan nooit tot

die dikke koppen door dat armoede en deprivatie relatieve begrippen zijn, en dus meer gaan schrijven nu de inkomensverdeling weer schever wordt? Laat ik mij verder tot de empirie beperken, want die heeft ook op mij altijd een kalmerende werking.

Het goede nieuws is dan dat de toegankelijkheid van informatie over wat er nu werkelijk met de inkomensverdeling aan de hand is vorige week sprongsgewijze is toegenomen, met het verschijnen van *Bouwstenen voor inkomensbeleid en sociale zekerheid* 1). De auteurs hanteren de boude veronderstelling „dat beleidsmakers geïnformeerd willen zijn over de gevolgen van (voor)genomen beleidsmaatregelen” (blz. 209). In een laatste hoofdstuk nuanceren De Kam en Van Herwaarden dat uitgangspunt met een aantal contra-indicaties: beleidsinformatie is minder welkom wanneer 1. de kaarten al zijn geschud, 2. vaststaande inzichten op losse schroeven worden gezet, 3. de oppositie er mee in de kaart wordt gespeeld of 4. relaties tussen overheidsinstanties onderling of tussen overheid en belangengroepen worden belast. Daarnaast kan een rol spelen dat het verwerven van adequate informatie 5. te veel moeite of 6. te veel geld kost.

Het is een verdienste van dit boek dat het informatie en informatiegebruik onderkent als een politiek probleem, zonder door te slaan in een richting die eigenbelang als de enige motivatie van politici ziet, en manipulatie - derhalve - als enig mogelijke beleidsuitkomst. Politici is niets menselijks vreemd. Zij zijn - net als u en ik - een vat vol tegenstrijdigheden, met betere en minder goede momenten. En met - ik moet toch weer even de econoom uithangen - een nutsfunctie waarin altruïsme, toewijding, paternalisme en eigenbelang voortdurend om de voorrang strijden. Dat betekent dat ze ook beïnvloedbaar zijn en, binnen grenzen, voor rede vatbaar. Daarom is dit soort boeken belangrijk. Zo evolueert een inkomenspolitiek wellicht nog eens tot een inkomensbeleid.

1) C.A. de Kam, C.J. Wiebrens en F.G. van Herwaarden (red.), *Bouwstenen voor inkomensbeleid en sociale zekerheid*, VOGA, Den Haag, 1987.